

Univerzita Karlova v Praze

Pedagogická fakulta

Katedra českého jazyka

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Srovnání jazykové a stylové úrovně zpravodajství v tisku a na internetu

Comparison of language and style levels of coverage
in newspapers and on the internet

Petra Nedvědová

Vedoucí práce: PhDr. Soňa Schneiderová, Ph.D.

Studijní program: Specializace v pedagogice

Studijní obor: B Čj-M

2015

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma Srovnání jazykové a stylové úrovně zpravodajství v tisku a na internetu vypracovala pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze, 20. 7. 2014

.....

podpis

ANOTACE

V této práci bych chtěla především najít a ukázat jazykové rozdíly zpravodajství v tisku a na internetu. K tomu je určen rozbor konkrétních zpráv a následující závěry, které z něj vyplývají. Jazykové jevy vyskytující se v článcích dělím podle jednotlivých rovin jazyka. Dílčí část práce tvoří také teoretické předpoklady, podle kterých by se měli redaktoři při psaní zpráv řídit. Nakonec jsem si k této práci připravila krátký dotazník pro běžné čtenáře zpravodajství, jehož výsledky také zhodnotím.

KLÍČOVÁ SLOVA

zpráva; zpravodajství; média; tisk; internet; titulek

ANNOTATION

In this thesis, I would like first of all to find and show linguistic differences coverage in newspapers and on the Internet. This is determined by analysis of specific reports and the following conclusions from it. Linguistic phenomena occurring in articles divided according to individual levels of language. Another part of the thesis also forms the theoretical assumptions that journalists should follow when writing reports. Finally I have prepared for this thesis a short questionnaire for ordinary news reader whose results also evaluate.

KEYWORDS

report; coverage; media; newspapers; internet; headline

Obsah

1 Úvod.....	5
2 Cíle.....	6
3 Zdroje.....	7
4 Média.....	8
4.1 Profily médií.....	8
4.1.1 Mladá fronta Dnes.....	8
4.1.2 iDnes.cz.....	9
4.1.3 Právo.....	9
4.1.4 Novinky.cz.....	9
5 Zpravodajství.....	10
5.1 Zpráva.....	11
5.2 Titulek.....	14
5.3 Zpravodajství v tisku.....	15
5.4 Zpravodajství na internetu.....	16
6 Grafická podoba zpráv.....	19
6.1 Fotografie.....	19
6.2 Popisek.....	19
7 Rozbor zpráv.....	21
8 Závěr.....	39
8.1 Titulky.....	39
8.2 Kompozice.....	40
8.3 Rozbor stylistický.....	42
8.4 Rozbor syntaktický.....	42
8.5 Rozbor lexikologický.....	43
8.6 Rozbor morfologický.....	44

8.7 Shrnutí	45
9 Dotazník	46
Použitá literatura	48
Jiné zdroje	48

1 Úvod

V této práci se snažím ukázat hlavně rozdíly, ale i podobnosti zpravodajství v tzv. tradičním médiu - tisku a na internetu. Porovnávám zprávy se stejnými tématy v obou médiích. Praktický rozbor a následující závěry se týkají různých jevů z kompozice textu a dále z jednotlivých rovin jazyka – stylistické, syntaktické, lexikální a morfologické.

Před praktickou částí se nachází část věnovaná daným médiím – internetu a tisku, teorii zpravodajství a tvoření zpráv. V porovnání s tím se ukazují v následném rozboru jevy a možné tendence, které se od této teorie odchyľují a nedodržují danou zpravodajskou normu.

Zvláštní kapitola je věnována grafické podobě zpráv, tedy hlavně fotografiím a jejich popiskům, po které následuje nejdůležitější část této práce – rozbor konkrétních článků. V kapitole Rozbor vyhledávám v daných zprávách jazykové a stylistické jevy, které porušují teoretická východiska zpravodajské práce, nebo jsou něčím zajímavé. Z těchto údajů je poté tvořen závěr, ve kterém shrnuji rozdíly a podobnosti v psaní zpráv v tisku a na internetu.

Součástí práce je také vyhodnocení dotazníku, který jsem sestavila pro běžné čtenáře médií. V něm jsem chtěla zjistit, zda mají dané faktory – věk, pohlaví a vzdělání – vliv na čtenost zpráv v tisku a na internetu, zda některé skupiny lidí nacházejí stejné rozdíly mezi těmito dvěma médii, jaké jsou rozebírány v této práci. K tomu jsem respondentům poskytla tři dvojice zpráv na stejné téma, vždy jednu z tisku a druhou z internetu. V této části jsou uvedeny i další zajímavé údaje, které z dotazníku vyplynuly.

2 Cíle

Hlavním cílem práce je nalézt možné rozdíly v jazykové a stylové úrovni tiskového a internetového zpravodajství. Jedná se tedy o hledání různých jevů, které se v těchto dvou médiích při psaní zpráv objevují. Tyto jevy musí být vyloženy i teoreticky, musí se osvětlit jejich užívání ve zpravodajství, co je vhodné a co nikoliv, aby se dala srovnat zjištění praktického rozboru s teoretickými předpoklady a pravidly pro psaní zpráv.

Za dílčí cíl jsem si zvolila, že zjistím, jaký názor mají na zpravodajství v tisku a na internetu běžní čtenáři. Zda zjištěné jevy mají vliv na to, jaké médium si zvolí k tomu, aby je informovalo, nebo má jejich obliba spojitost s mimojazykovou skutečností. Jestli některé skupiny lidí podle daných kritérií upřednostňují jedno z médií.

Tyto cíle se snažím co nejvíce naplnit, i když jsou dané výzkumy samozřejmě limitovány. Tato práce je zaměřena spíše na kvalitativní než kvantitativní hledisko zkoumání.

3 Zdroje

Bakalářská práce vychází z poznatků odborné literatury a dalších vhodných pramenů jako jsou například diplomové práce. Konkrétně toto téma není ještě velmi probádané, spíše jeho jednotlivé části. Při hledání podkladů a inspirace k práci jsem našla stručné práce, které hodnotily jazykovou úroveň televizního zpravodajství, nebo srovnávaly zpravodajství a publicistiku v tisku a v televizi. Také existuje několik publikací a diplomových prací z oboru žurnalistiky, které rozebírají úroveň tisku, televize a rozhlasu. Některé knihy se zabývají internetovým zpravodajstvím, ale jen okrajově jako součástí celého internetu.

Nejdůležitějšími podklady pro mě byly v této práci zejména publikace: Informace – text – kontext (Schneiderová, Soňa), Zpravodajství v médiích (Osvaldová, Barbora) a také diplomová práce Lucie Huškové.

Zpravodajský materiál, ze kterého v této práci čerpám při praktickém rozboru, je převážně z roku 2014. Vybírala jsem z celostátního vysokonákladového tzv. seriózního tisku – Právo a Mladá fronta Dnes. Z internetových serverů jsem se soustředila hlavně na internetové stránky daných novin - Novinky.cz a iDnes.cz, kde se objevují tematicky podobné články, avšak většinou rozdílně zpracované.

4 Média

Média jsou součástí života společnosti, dnes již neodmyslitelnou. Poskytují předávání informací a v dnešní době částečně i zábavu. Média mohou také ovlivňovat čtenáře, hlavně ve sféře politiky, náboženství, ekonomiky i v dalších oblastech. Součástí všech médií je zpravodajství, jehož hlavním úkolem je aktuálně a objektivně informovat čtenáře (popř. posluchače a diváky).

Lidé, v našem případě čtenáři, si samozřejmě vybírají, jaké médium a konkrétní periodikum budou číst, stejně tak i jednotlivé zprávy. Z tohoto důvodu mezi sebou média soupeří a snaží se nabídnout čtenářům něco více než ostatní. Mnohdy je to důvodem k tomu, že se odklánějí od informační funkce zpravodajství a zapojují složku zábavní.

Protože jsou média určena pro velkou masu lidí, ovlivňují tak částečně i jazykovou úroveň společnosti (gramatika, syntax, nová slova), ať už kladným nebo záporným směrem. I proto by měl jazyk médií odpovídat spisovné normě. „Jazykem“ médií je publicistický styl, jehož součástí je styl zpravodajský, který má oproti publicistice události „jen“ zachycovat, popisovat a předávat.

4.1 Profily médií

Jen ve zkratce bych představila jednotlivá média, kterým se v této práci věnuji. Není to žádný detailní popis, jde spíše o to, ukázat vnější rozdíly, které mezi nimi panují a mají částečně vliv i na rozdíly vnitřní (jazykové).

4.1.1 Mladá fronta Dnes

Mladá fronta Dnes, ve zkratce také MF Dnes, je jeden z nejprodávanějších a nejčtenějších deníků v České republice. V každém kraji vychází regionální příloha. Mladou frontu Dnes vydává mediální společnost Mafra, pod kterou spadá také internetový portál iDnes.cz.

„Mladá fronta dnes je největší seriózní deník v České republice, který zároveň přináší svým čtenářům a inzerentům nejširší nabídku rubrik a příloh. Jeho hlavním cílem je podávat pravdivý a plnohodnotný obraz světa, ve kterém žijí“ (mafra.cz).

4.1.2 iDnes.cz

„IDnes.cz, zpravodajská jednička na českém internetu, přinesl první zpravodajství uživatelům internetu již více než před 15 lety. Dnes navštíví zpravodajský portál iDnes.cz měsíčně více než 4 miliony čtenářů.

Vlajkovou lodí je zpravodajství. Zprávy z domova, ze světa, sportu, kultury, ekonomiky a financí, které pro čtenáře připravuje redakční tým iDnes.cz 24 hodin denně, získaly již osmkrát ocenění Křišťálová lupa“ (mafra.cz).

4.1.3 Právo

„Právo je českým deníkem se zaměřením na seriózní a kvalitní zpravodajství z domova a zahraničí, z oblasti ekonomiky, zdravotnictví, školství či sportu. Deník Právo nabízí kromě rozsáhlého přehledu událostí také fundované komentáře a analýzy, reportáže a informace z regionů. Nedílnou součástí deníku jsou i tematické přílohy a magazíny“ (pravo.cz). Deník Právo vydává společnost Borgis a.s., jedno z nejvýznamnějších vydavatelství v České republice.

4.1.4 Novinky.cz

Novinky.cz jsou jedním z nejnavštěvovanějších zpravodajských serverů na českém internetu. Tento server je provozovaný jako on-line magazín deníku Právo a společností Seznam.cz.

5 Zpravodajství

Dalo by se říci, že zakladatelem zpravodajství, tak jak ho známe dnes, byl v roce 1789 Kramerius. Toho roku založil Krameriovy císařsko-královské vlastenecké noviny. V 19. století se zpravodajství začalo dělit na politické, ekonomické, kulturní a sportovní. Také se odděluje domácí a zahraniční politika.

Lidé obecně věří, že co je „černé na bílém“, musí být pravda, zpravodajství je ovšem jen zprostředkovávání informací. I přes velkou snahu být objektivní, je zpravodajství jako všechny lidské činnosti ovlivněno názory a pocity. Objektivitu, o kterou by mělo ve zpravodajství jít každému, kdo se jím zabývá, bychom mohli charakterizovat jako přesnost, jasnost, úplnost, odstup, neutralitu a jistě by se našlo mnoho jiných výstižných slov. Nemělo by docházet k subjektivizaci, zkreslování, nebo komentování sdělení, to bychom se rázem ocitli v publicistice, zpravodajství by mělo mít „pouze“ funkci informační.

Hlavní požadavky, které mnozí odborníci kladou na zpravodajství, jsou přístupnost a noremnost, jasnost, stručnost, objektivnost a přehlednost. Přístupnost znamená v první řadě užívat spisovné češtiny, což napomáhá přesnému a rychlému porozumění textu. Jasnost se v tomto případě rovná dobré interpretovatelnosti, zpráva musí být jednoznačná, určitá a úplná. Pro stručnost je důležité vyhýbat se zbytečným větám, které nic neříkají, a také důraz na věcné vyjadřování. Přehlednost se vztahuje ke kompozici a slovosledu. Objektivita znamená, že by zprávy měly být pravdivé, citově i výrazově neutrální. Pro objektivitu a nezaujetí médií je důležitá svoboda, nezávislost médií i celé společnosti.

„Událost má větší šanci stát se součástí zpravodajství, pokud koresponduje s organizačními a kulturními kritérii dané společnosti, probíhá v aktuálním a krátkém časovém intervalu a kopíruje periodicitu médií, je jasná a jednoznačná, tím pádem pro autora dobře uchopitelná a pro publika na první kontakt srozumitelná, je intenzivní, výjimečná nebo nečekaná, má kulturně blízko k divákům, čtenářům a posluchačům, k prostředí, kde žijí, a k hodnotám, které chápou a sami považují za základní a pro existenci společenství za důležité. Odpovídá také jejich očekávání nebo navazuje na fakta, která se už jednou ve zpravodajství objevila a publika je přijala za své“ (Osvaldová, 2011). Takto jsou nejlépe vystiženy podmínky, na základě kterých se událost dostane do zpravodajství.

5.1 Zpráva

„Zpráva, co by základní kámen zpravodajství, je definována jako žurnalisticky zpracovaná informace o něčem, co se stalo nebo nestalo, stane nebo nestane, nebo o změně nějakého stavu. Fakta, děje nebo myšlenky při tom pouze zaznamenává, sumarizuje a konstatuje. Jak už bylo řečeno výše, nekomentuje je a nepokouší se o analýzu nebo hledání příčin a důsledků, maximálně naznačí nepopiratelné a jednoznačné souvislosti“ (Osvaldová, 2011). Takto je definována funkce zprávy. Zpráva tedy přináší aktuální informace, pojednává o podstatě událostí a má být zařazena do potřebných souvislostí. Jako její důležité vlastnosti jsou uváděny: aktuálnost, novost, významnost, objektivita a věcná správnost.

Zprávy lze psát postupem chronologickým (zachycuje událost v časovém sledu, v jakém se stala), akcentujícím (nejdříve zdůrazňuje nejdůležitější bod), nebo logickým (hledá příčinný vztah, odpovídá nejdříve na otázku proč). Postup chronologický se používá nejdéle, ale postup akcentující je dnes využíván nejčastěji.

Z hlediska stavby a struktury článku je považován za zásadní princip tzv. obrácené pyramidy. Zpráva se skládá z čela, což je shrnutí nejdůležitějších informací o události v prvním odstavci, a z trupu, který zprávu rozvádí, uvádějí se v něm podrobnosti, souvislosti a citáty zainteresovaných osob.

Další podstatnou věcí pro výstavbu zprávy je její zahájení, otevření. Způsobů pro otevření existuje několik, může být přímé, nebo shrnující, které co nejrychleji shrnuje jádro události. Úvodní odstavec může mít také charakter narativní, především pokud je článek postaven na příběhu konkrétní osoby. Dále bývá článek otevřen způsobem interpretativním, ten sdělované údaje vysvětluje a klade do širších souvislostí. Zahájení může být také pozdržené, což se ale ve zpravodajství příliš nevyskytuje, vyvolává zvědavost, neuvádí hned, co se přesně stalo. Existují i jiné způsoby, ale ty se téměř nevyužívají (Hušková, 2009).

Dnes máme několik základních druhů zpráv. Tzv. denička uvádí v novinách bazální informace, je aktuální a krátká, online se používá jako upoutávka na rozšířenější zprávy. Noticka je víceméně poznámka, událost bez zásadního významu. Lokálka se používá v regionální žurnalistice. Fleš je stručná, několikáslovná informace o mimořádné aktuální události. Skládaná zpráva shrnuje několik informací k jednomu tématu. V dialogizované

zprávě se střídají otázky a odpovědi, dalo by se říci, že je to takové mikrointerview (Osvaldová, 2011). Znamé jsou i další druhy zpráv (agenturní, feature, krátká, rozšířená, úřední, referující, beletrizovaná), ale ty nejsou ve zpravodajství až tak zásadní. Většinu zpravodajského vzorku, který jsem k této práci použila, tvoří zprávy skládané.

„Funkce žurnalistického zpravodajství (nabídnout rychle aktuální a objektivní informace velké mase příjemců) a některé obecné rysy situace mediálního sdělování (především fakt, že mezi autorem a příjemcem je při mediální komunikaci kontakt pouze nepřímý a zpětná vazba opožděná a redukováná) kladou na jazykově-slohovou výstavbu zpráv značně vyhraněné požadavky, a spoluurčují tak i jejich jazyk a styl“ (Osvaldová, 2011). Text zpráv by měl být sdělný a dobře pochopitelný, proto se ve zpravodajství ve velké míře užívají krátké, jednoduché věty. Jazyk by měl být po formální stránce běžný – užívat spisovnou češtinu – cizí výrazy, zkratky a termíny by měli být alespoň odvoditelné na základě kontextu, nebo vysvětleny. Cizí jména by se neměla překládat (s výjimkou ženských příjmení, která se většinou přechylují, aby text nebyl víceznačný). Přídavná jména a příslovce by měl autor používat jen výjimečně, hlavní jsou ve zpravodajství substantiva, slovesa a jednoduché oznamovací věty. Další důležité prvky textu jsou jasnost, jednoznačnost, přehlednost (plynulá návaznost), stručnost a objektivita (věcnost, neutrální výrazově, hodnotově i citově). Delší text by měl být rozčleněn meztitulky, nebo fotografiemi.

Zpráva by měla odpovídat na čtyři základní otázky kdo, co, kde a kdy. Podle tématu a délky zprávy může odpovídat také na rozšiřující otázky jak a proč. Zprávy mohou také obsahovat domicil, zeměpisné označení místa, kde k události došlo, má čtenáře orientovat, nachází se na začátku samotné zprávy.

Ke zkreslení, ovlivnění dojmů čtenáře může docházet výběrem jazykových prostředků, výrazů, také formulováním titulku, nebo celkovým umístěním sdělení v novinách i na internetu.

Redaktory mohou ovlivňovat různí činitelé a to nejčastěji časová tíseň a tlak prostředí. Kvůli nedostatku času se například neupravují převzatá sdělení, což má někdy za následek využití málo známých výrazů, které nejsou vždy vysvětleny. Tlak prostředí se projevuje hlavně v internetovém zpravodajství, například při on-line zpracování, při kterém putuje zpráva z místa události rovnou na internet a tak dochází častěji třeba ke gramatickým i jiným chybám.

Redakční příručka Mladé fronty Dnes shrnuje deset hlavních kritérií, které by měla dobrá zpráva splňovat:

1. Odpovídá na otázky: kdo, co, kdy, kde, jak a proč.
2. Titulek obsahuje sloveso.
3. Zpráva má přitažlivé otevření.
4. V prvním nebo druhém odstavci se čtenář dozví vše podstatné.
5. Používají se konkrétní a působivé detaily.
6. Zařazuje událost do souvislostí, vysvětluje pozadí.
7. Musí být současně jednoduchá a srozumitelná.
8. Odpovídá na otázky, které mohou čtenáře při jejím čtení napadnout.
9. Dává prostor pro vyjádření všem stranám případného sporu.
10. Je ověřena z více zdrojů.

Práce editora je z hlediska jevů, které ve zprávách v této práci hledáme, velice důležitá. Body, které by měl dodržovat každý editor, shrnuje Příručka pro novináře střední a východní Evropy (Hušková, 2009):

1. Před úpravami by si měl článek pozorně přečíst, aby pochopil, co chtěl autor říci.
2. Článek musí mít logickou strukturu.
3. Měl by usilovat o kompaktnost (některé části lze v případě nutnosti vypustit).
4. Odstranění přebytečných slov, vylepšení stavby textu, zbavení se stylistických neobratností.
5. Článek musí obsahovat odpovědi na všechny položené a předem stanovené otázky.
6. Editor musí dbát na objektivitu zprávy.
7. Nutnost prověřit každý zmiňovaný údaj.
8. Zjednodušení složitých a šroubovaných vět na jednoduché.
9. Výrazy a věty, kterým by čtenáři nemuseli rozumět, musí být vysvětleny.
10. Zdroje (citáty) by měli být uváděny v ohledu na druh a délku zprávy (u kontroverzních a sporných událostí by se měly objevit alespoň dva).
11. Přejechy mezi myšlenkami musejí být jasné.
12. Editor dbá na gramatickou správnost.
13. Musí být dodržen daný úzus, který má zavedený každá redakce.

14. Odstraněním nadbytečných slov nebo vět může uvolnit místo pro zajímavé informace.

15. Editor musí respektovat styl psaní redaktora.

5.2 Titulek

Titulek (na internetu nazýván také jako headline) graficky odděluje jednotlivé texty, naznačuje obsah materiálu, strhává pozornost a pomáhá čtenáři orientovat se na stránce.

Titulky jsou nejčastěji vyjádřeny těmito způsoby (Schneiderová, 2008):

a) věty jsou spojeny bezespoječně

„Bakala se „udělal pro sebe“, chystá expanzi už bez letitých partnerů“ – MF Dnes

b) věty jsou odděleny tečkou

„Neapolská výzva pro Spartu. V Itálii ještě nikdy v pohárech nevyhrála“ – Novinky.cz

c) osamostatnění větného členu

„Je báječné být fyzikem. Živým“ – MF Dnes

d) často se užívá dvojtečka

„Rekonstrukce státu: podmínky opozice zlikvidují služební zákon“ – Právo

e) vložená věta vedlejší vztažná

„Firmy, které zřušují práci, se dostanou na černou listinu“ – MF Dnes

f) titulky „citátové“

„Kalousek: Kam šlápnu, vyskočí Agrofert“ - Právo

„Ani nevím, jak jsem ten gól dal, přiznal se Götze“ - Právo

g) s formou dialogizace

„Jak poznáte střelce? Je nenasyta“ – MF Dnes

h) s uzavorkováním zápornky

„*Tenisté a los: S kým budu hrát příště? Opovažte se mi to (ne)říct*“ – iDnes.cz

Titulky mohou být také podle tvaru a významu jednoduché, složené, kombinované a stabilní. Jednoduché jsou psány jednou velikostí a typem písma, složené mají ještě nadtitulek, nebo podtitulek. U složených a kombinovaných titulků se používají různé velikosti a typy písma. Stabilní titulky jsou vytvářeny pro opakované použití názvů rubrik nebo hlaviček. Svou velikostí a podobou zároveň titulky naznačují, jak je zpráva pod nimi důležitá, tato charakteristická vlastnost se na internetu ztrácí. Titulek má tedy funkci informační, orientační, grafickou a estetickou. Může být jednoduchý, nebo složený (s podtitulkem).

Titulek většinou nebývá zakončen interpunkčním znaménkem, jen výjimečně může být ukončen otazníkem nebo vykřičníkem. Pokud se v titulku nachází citace, píše se bez uvozovek. Neměly by se používat ani neustálené zkratky a čísla.

Titulky by měly být stručné a ve většině případů se slovesem v přítomném čase, které vytváří pocit bezprostřednosti. Je důležité, aby byl titulek zajímavý, aby přitahoval pozornost čtenářů. V novinách je jeho podoba a délka ovlivněna prostorem, proto bývá složen jen z několika slov. Situaci internetového titulku skvěle vystihuje Salaquardová (2006): „*Myslím, že rychlost a mnohdy i jednoduchost internetového zpravodajství jsou ty hlavní aspekty, které ovlivňují jazyk zpravodajství. Mnozí uživatelé internetu jsou také zvyklí číst pouze titulky zpráv, z nich si odvodí obsah zprávy a dále už nečtou.*“ I z tohoto důvodu jsou titulky na webu delší a sdělnější než ty v tisku.

5.3 Zpravodajství v tisku

Pro vznik tištěného zpravodajství a médií vůbec byl v historii důležitý hlavně růst měst (vysoká koncentrace lidí na jednom místě), zlevnění výroby tisku, rozšíření vzdělání mezi lidmi a především samotný vynález knihtisku.

„*Tisk je čímsi jako vlajkovou lodí žurnalistiky, byť jeho význam a vliv v porovnání například s televizí či v poslední době s internetem klesá. Ale noviny jsou stále považovány za médium, kde se odehrává ta pravá žurnalistika. A které zároveň určuje agendu ostatním médiím*“ (Osvaldová, 2009).

Noviny vybírají důležité informace kvůli omezené kapacitě. Také odlišují důležitost jednotlivých zpráv pomocí umístění v novinách a druhů titulků. A tak pomáhají čtenáři určit, co je podstatné a co je jen zajímavostí.

Noviny znají svůj náklad a prodejnost, dokážou přibližně spočítat čtenost celého výtisku. Problémem je ale spočítat, kolik lidí četlo jednotlivé články.

Podle dosahu distribuce lze noviny rozlišovat na lokální, regionální a celostátní. Regionální tisk informuje obyvatele určitého území (regionu, okresu, kraje) o událostech z dané oblasti, které pro ně mohou mít význam. Zároveň zprostředkovává zprávy pro celostátní periodika. Obě tyto vlastnosti s nástupem internetového zpravodajství ztrácí význam. Vývoj tisku ovšem směřuje k posílení místního zpravodajství, vznikají nová periodika a celostátní noviny se snaží vydávat regionální přílohy.

Dále dělíme tiskoviny podle periodicity vydávání na deníky, týdeníky, čtrnáctideníky, měsíčníky a čtvrtletníky (Hušková, 2009).

Mezi české tzv. seriózní deníky kromě Mladé fronty Dnes a Práva, kterými se v této práci zabývám, patří také Lidové noviny, Hospodářské noviny, Deník a Sport.

5.4 Zpravodajství na internetu

„Uvádí se, že v roce 1993 publikovalo svůj obsah elektronicky zhruba dvacet novin v celém světě“ (Osvaldová, 2011). Za počátek internetového zpravodajství se dá považovat rok 1995, kdy už na webu byly tisíce titulů. Z počátku však byly na internetu publikovány stejné texty jako v novinách. Nyní už se zde nacházejí i rozdílně zpracované informace.

„Na otázku, zda a jak se internetová žurnalistika, označovaná někdy jako on-line žurnalistika, odlišuje od žurnalistiky v tradičních médiích, existuje více odpovědí podle toho, jaké kritérium a jaký úhel pohledu zvolíme.

Na jedné straně platí pro internetovou žurnalistiku v zásadě stejná pravidla – především ve věci jejího obsahu – jako pro žurnalistiku v tisku, rozhlase a televizi. Dalo by se tedy říci, že internetová žurnalistika se od té tradiční liší pouze vnějškově, svojí formou.

Na straně druhé není pochyb o tom, že specifická forma, do níž se žurnalistický produkt v digitálním multimediálním prostředí převádí, jakož i způsob jeho distribuce, který nemá v tradičních médiích obdoby, nemůže zůstat bez vlivu nejen na metody práce,

keré internetový žurnalista používá, ale i na vnitřní obsah internetového zpravodajství.“ (louc.cz). Díky těmto důvodům může tedy vzniknout tato práce, která hledá jazykové a stylové rozdíly zpravodajství v tisku a na internetu.

Mnoho žurnalistů publikuje mimo tisk i na internetu. Jistou zpravodajskou funkci dnes plní i sociální sítě (Facebook, Twitter,...) a blogy. Publikování online má proti tisku obrovskou výhodu v tom, že může přinášet zprávy v reálném čase a také má větší možnosti z hlediska grafiky, videí a celých fotogalerií k událostem, kapacita není tak omezená jako v novinách. Svou oblíbenost zvyšují internetové zpravodajské servery také přidáváním různých interaktivních prvků – ankety, hlasování, fóra pro diskuse. Existují tu však i jisté nevýhody – z monitoru mohou člověka bolet oči. Proto je možná stále tolik lidí, kteří upřednostňují tisk.

Výše uvedená kritéria mají vliv na metody práce redaktorů a editorů a hlavně na obsah internetového zpravodajství. Vidět je to na první pohled už v samém titulku. Obsah titulku má na internetu větší důležitost, protože lidé si jednotlivé zprávy vybírají sami, titulek tedy bývá sdělný a delší než v novinách, skládá se i z několika vět. Avšak forma nerozlišuje výbuch sopky od rvačky celebrit, důležité zprávy od těch nepodstatných.

Na rozdíl od tradičního tisku mají internetová periodika globální dosah a nemusejí mít pevně danou periodicitu. Nejčastěji je jejich obsah doplňován a aktualizován průběžně během dne. Ovšem rychlost při přípravě článků může způsobit snížení jazykové úrovně zpráv.

Jedna z dalších výhod je, že internet umožňuje zjišťovat údaje o čtenosti jednotlivých článků. Může se tak sledovat obliba jednotlivých rubrik a témat a podle toho se řídí další tvorba. Oblíbené články nebo témata se díky tomu mohou ponechat na hlavní stránce delší dobu, mohou se také upravovat a aktualizovat.

Někteří odborníci (např. Osvaldová) dělí internetová média na ta, která jsou variantami již existujících novin, a na ta zveřejňující zprávy jen pro internetové uživatele. Jiní odborníci rozdělují tento druh zpravodajství do tří skupin. Do první zahrnují přesné kopie existujícího tisku, druhou skupinu tvoří média, která mají s novinami stejného vydavatele, přinášejí ale jiný obsah. A třetí jsou servery, které vznikly jen pro internetové zpravodajství.

Zpravodajství na internetu má také výhodu možnosti rozšiřovat zprávy díky odkazům o dodatečné informace, nebo odkazovat na jiné zdroje a prameny, ze kterých zpráva čerpá. Tato možnost všem ostatním médiím chybí.

Stejně jako v tiskové podobě tak i v té internetové existují tzv. seriózní zpravodajské servery, těmi jsou: iDnes.cz, Novinky.cz, Aktualne.cz, Lidovky.cz, Denik.cz, Sport.cz a Ceskenoviny.cz.

6 Grafická podoba zpráv

Už to, zda čtenáře zaujme vizuální podoba konkrétní zprávy, rozhoduje o tom, zda si tuto zprávu přečte. Kvůli kapacitě jsou zprávy v novinách „nahuštěné“, neexistuje tam taková přehlednost jako na internetu. Zprávy jsou rozděleny do sloupců, jejich podoba je hodně přizpůsobena prostoru, stává se, že jedna zpráva zasahuje graficky do jiné.

6.1 Fotografie

Ze stejného důvodu tisk využívá méně fotografií, jsou také menší. V tisku nalezneme u zpráv maximálně jednu fotografii, u většiny článků není žádná. Na internetu je prostoru více a tak jsou zde u každého článku fotografie, většinou i celé fotogalerie.

Fotografie by měla poskytovat aktuální a skutečné obrazové informace, což není vždy dodrženo, jsou-li u některých článků užity např. pouze ilustrační fotografie. Fotografie nám může odpovídat na otázky kdo, co, jak a výjimečně kde, nikdy nám ale nesdělí, proč se událost stala a kdy. Měla by být aktuální, relevantní, srozumitelná a obrazově působivá, aby čtenáře upoutala na první pohled.

Fotografie může mít několik podob, do kategorie zpravodajské fotografie patří především tyto druhy (Hušková, 2009): fotografická aktualita (otvírací fotografie vydání, má bezprostřední sociální, politický nebo ekonomický dopad), fotoreportáž (z místa, kde se událost stala), sportovní, portrétní, feature fotografie (ilustrační, není důležitá aktuálnost), agenturní, plánovaná a spot news (zachycuje události, které nelze předem naplánovat).

Klišé existuje i v této rovině. Považují se za něj například fotografie, na kterých si usmívající se lidé tisknou ruce, nebo je na nich zobrazeno tzv. podepisování šeku, zamyšlený člověk, nebo vítězná fotografie s předáváním trofeje a stiskem ruky.

6.2 Popisek

Popisek, který se nachází pod fotografiemi, tvoří velký rozdíl mezi tiskem a internetem. U novinových zpráv se vyskytují tyto typy popisků ve stejné míře:

a) věta dvojčlenná s predikátem v přítomném čase

„Leopold König se na Tour de France dere pořadím vzhůru.“ – Právo

„Jiří Bartoška předává Zdeňku Svěrákovi Cenu...“ - Právo

b) věta dvojčlenná s predikátem v minulém čase

„*Záchranáři bojovali s časem.*“ – Právo

„*Bartáka přivedli k soudu...*“ – MF Dnes

c) věta jednočlenná

„*Čekání na rozsudek.*“ – MF Dnes

„*Andrej Babiš a Miroslav Kalousek na jednání sněmovny*“ - Právo

d) žádný popisek

Odlišně je tomu na internetu, tam se v naprosté většině vyskytují popisky jednočlenné („*Ministr financí Andrej Babiš a Miroslav Kalousek, poslanec při debatě ve Sněmovně*“ – Novinky.cz) a dále je k zprávám připojována často jen ilustrační fotografie.

7 Rozbor zpráv

V praktické části této práce uvedu rozbor dvojic zpráv, vždy jednu z tisku a jednu z internetu se stejným tématem. Vypíši a názorně ukáži něčím zajímavé jevy - stylistické, syntaktické, lexikologické a morfologické - a následně z těchto informací vytvořím závěr, v čem se daná média liší a v čem naopak není mezi nimi rozdíl.

Stejným číslem jsou vždy označeny dvě zprávy se stejným tématem, ty z internetu jsou označeny písmenem A a zprávy z novin písmenem B. U každého rozboru je uveden zdroj, datum a titulek. Následuje vždy rozbor jednotlivé zprávy.

- 1) A) iDnes.cz, 31. 10. 2014: Soud hledá termín, kdy má jít Janoušek do vězení.
Pykat bude v Praze:

Zpráva je napsána postupem akcentujícím.

„*Soud hledá termín, kdy má jít Janoušek do vězení. Pykat bude v Praze*“ Titulek je dost dlouhý, skládá se ze tří vět, obsahuje interpunkci (čárka, tečka).

„*Městskému soudu v Praze byl doručen rozsudek...*“ V této větě je užito slovesné pasivum, kterému by se měli redaktoři vyhýbat a nahradit ho raději aktivem, které podporuje pocit aktuálnosti zprávy.

„*řekl Široký iDNES.cz ve středu*“ V celém článku se po citaci objevuje několikrát, že to citovaný řekl právě iDNES.cz, což je naprosto zbytečné. Autor se tím snaží upozornit na exkluzivitu, ale mohl by to použít jen jednou. Při čtení zprávy to jen „zdržuje“.

„*Proti verdiktu vrchního soudu*“ Zde je užito cizí slovo verdikt, které je ale vhodně zvoleno vzhledem k tomu, že již předtím je v článku použito jeho české synonymum rozsudek. Nemusí být vysvětleno, je obecně známé.

„*vyslechl trest čtyři a půl roku za mřížemi*“ Výraz za mřížemi je ustálené slovní spojení, které je ve zpravodajství s touto tematikou užíváno velmi často, dalo by se označit i jako klišé.

„*lobbista*“ Cizí slovo, které nemá jednoslovný český ekvivalent, ale ani nemusí být vysvětleno, je obecně znám jeho význam.

„*Vrchní soud v Praze*“, „*Pražský vrchní soud*“ Tyto výrazy jsou zbytečně dlouhé, toto konkrétní označení by stačilo uvést pouze jednou.

„*Lobbista, přestože o ní věděl a musel ji vidět, se proti ní rozjel, když se na semaforu rozsvítila zelená.*“ Toto souvětí je na zpravodajský styl příliš složité. Neměly by se používat více jak tři věty v jednom souvětí.

Ve zprávě jsou uvedeny dva citáty.

1) B) Mladá fronta Dnes, 18. 9. 2014: Zadržet Janouška bez důkazu, že chce utéct, nejde:

Zde byl zvolen postup akcentující.

Titulek je tvořen podřadným souvětím o dvou větách (dvě čárky). Zpráva obsahuje domicil.

„*odsouzený „politický podnikatel“ Roman Janoušek*“ Zde se redaktor snaží vyhnout cizímu slovu lobbista, které je užito v internetové verzi článku.

„*Opravdu... počká na obsílku od soudu,... a vydá se poslušně do vězení?*“ Autor článku užívá řečnickou otázku, která ale směřuje „do prázdna“, protože ani on není schopen na ni odpovědět. Jedná se zde o oživení zprávy.

„*vzat do vazby*“, „*uvalena vazba*“ Ustálené slovní spojení, které je taktéž často užíváno ve zprávách s trestní tematikou.

„*Advokát Jaroslav Ortman se ve své praxi setkal s tím, že policie jeho klienta monitorovala a následně soudu nahlásila, že je na útěku.*“ Zvoleno příliš složité souvětí.

V této zprávě se vyskytuje hybridní kompozitum „*multimilionář*“.

V článku jsou užity tři mezititulky pro větší přehlednost a je v něm uvedeno pět citátů.

2) A) iDnes.cz, 17. 9. 2014: Lékaři provedli unikátní transplantaci jater, voperovali jen jeden lalok:

Při psaní této zprávy byl použit postup akcentujících.

Dvě věty v titulku jsou spojeny pouze čárkou bez spojovacího výrazu, což se někdy používá kvůli tomu, aby se ušetřilo místo, ale na internetu to není tak nutné.

„V Institutu klinické a experimentální medicíny (IKEM) provedli poprvé v historii první auxiliární transplantaci jater v České republice“ Je zde užit odborný termín (auxiliární), který ale není dále vysvětlen i přes to, že je v textu užit ještě třikrát. Dále se zde vyskytuje opakování stejného základu slova v jedné větě (poprvé a první).

„při více než jedenáctihodinovém zákroku voperovali 35letému muži“ V tomto úryvku se nachází hned několik zajímavých jevů – adjektivní kompozitum, verbum s prefixem a nestandardní složenina s číslovkou.

„Ten se přiotrávil paracetamolem, tedy látkou v lécích na bolest a horečku.“ Vyskytuje se zde odborný výraz, který je pro čtenáře dostatečně vysvětlen.

„Jejich větší množství muž podle mluvčí institutu Veroniky Velcové užil, aby zahnal virózu a mohl se rychle vrátit do práce, za kterou dojížděl do metropole.“ Opět užito příliš dlouhé souvětí o čtyřech větách.

„přednosta Kliniky transplantační chirurgie Jiří Froněk, který transplantaci provedl“ V této větě se objevuje opakování základů slov (místo transplantace by mohlo být slovo operace).

„se vydali na dosud málo probádanou medicínskou cestu“ V textu se objevuje frazém: vydat se na cestu.

„raritní“, *„raritnost“* Nachází se zde cizí slova znamenající vzácný, vzácnost.

„narozdíl od těch“, *„Podle Němce je raritnost dána omezených počtem pacientů“* V tomto článku se nacházejí dvě gramatické chyby, což ale není příliš časté.

„imunosupresiva. Tedy léky na potlačení imunity, které zabraňují, aby tělo cizí orgán odmítalo.“ Zde je použito cizí slovo a odborný výraz zároveň, následně je však vysvětlen.

Ve zprávě jsou užity dva mezititulky a celkem šest citátů.

2) B) Mladá fronta Dnes, 18. 9. 2014: Lékaři v IKEM provedli unikátní transplantaci:

Tato zpráva je také napsána postupem akcentujícím.

Titulek je tvořen jednoduchou dvojčlennou větou. Zpráva obsahuje domicil.

Celý článek je asi o polovinu kratší než jeho internetová verze, ale i tak je v něm řečeno vše podstatné.

Slovo „*jedenáctihodinovém*“ je kompozitum.

„*dostal ... místo celého orgánu pouze jeden lalok*“ Až do poloviny zprávy není jasné, jaký orgán dotyčný dostal, až potom je v citaci uvedeno, že to byla játra.

„*přednosta Kliniky transplantační chirurgie Jiří Froněk, který transplantaci provedl*“ V této větě se objevuje opakování základů slov (místo transplantace by mohlo být slovo operace).

„*35letý*“ Složenina, která není vhodně zvolena (nachází se i v předcházejícím článku). „*Je-li druhá část číselné složeniny náhradou značky, lze první část psát číslicí: 5procentní apod. V administrativním a reklamním stylu proniká tento kombinovaný způsob psaní i do jiných složenin (14denní, ...). V jiných stylech je však nestandardní*“ (Karlík, 2012).

„*Paracetamolem, látkou přítomnou v lécích na bolest a horečku*“ Zde je použit odborný termín, který je opět řádně vysvětlen.

„*Museli jsme šetrně zmenšit játra dárce tak, aby byla v dostatečné kvalitě k transplantaci. Navíc jsme museli zmenšit selhávající játra u příjemce, která byla kvůli otravě oteklá, krvácela a dotyčnému se skoro nesrážela krev. Bez dalšího odpočinku pak následoval třetí výkon – do prostoru v těle pacienta, který je velmi limitovaný, jsme museli šetrně a technicky perfektně našít tu část jater, kterou jsem předtím zmenšil, tak aby to všechno fungovalo,*“ *popsal Froněk.*“ Tato citace je na celkovou délku článku poněkud dlouhá, v podstatě tvoří jednu třetinu celé zprávy.

Celkem jsou zde uvedeny dva citáty.

3) A) Novinky.cz, 17. 9. 2014: Kam šlápneme, vyskočí Agrofert, vyčetl Kalousek Babišovi:

Zpráva je psána postupem akcentujícím.

V této zprávě je zvolen titulek „citátový“ (tři věty).

Slovo „*místopředseda*“ je kompozitum.

„*Kalousek se ve středu ve Sněmovně jako již tradičně zhurta pustil*“ Chybně použito hodnotící adverbium a verbum, které jako by měly přidávat na dramatickosti, což do zpravodajství nepatří.

„*strážce státní kasy*“ Redaktor zde využil metafory.

„*Kalousek sice svého protivníka ujistil, že návrh podporuje a kdyby nepadla minulá Sněmovna v době, kdy byl ministrem on, předložil by jej také.*“ Příliš dlouhé souvětí o pěti větách.

„*A aby toho nebylo dost, zeptal se Babiše, zda je pravda, co se šušká v bruselských kuloárech, že prý na zasedání Ekofinu se jako ministr financí ptal „významného reprezentanta Evropské investiční banky na možnost, že by EIB úvěrovala Agrofert“.*“ Toto je souvětí dokonce o šesti větách, které tvoří samostatný odstavec, navíc první věta je expresivně zabarvena. Nachází se zde hodnotící verbum (*šušká*) a cizí slova (*kuloárech, reprezentanta, investiční*).

„*jeho firma je v pohodě a „má dokonce polštář asi 20 miliard*“ Užívání publicismů (polštář) není neobvyklé. Výraz v pohodě se ale do zpravodajství nehodí.

Slovo „*byznys*“ je běžně užívaný anglicismus znamenající obchodování.

Citát: „*jak on říká, že mám střet zájmu i na záchodě, tak tam nepůjdu*“ Toto spojení vyjadřuje nadsázku, má předpoklady stát se neologismem.

Spojení „*jiný program než kopat do Babiše*“ obsahuje frazém (kopat do někoho).

Část textu „*nikdo není transparentnější než já*“ obsahuje cizí slovo transparentní (průhledný).

„*program antibabiš*“ Toto kompozitum by se dalo označit za neologismus.

„kam šlápneme, tam vyskočí Agrofert“ Zde se objevuje ustálené spojení, klišé.

Slovo *„restrukturalizaci“* považujeme za cizí slovo, které má české synonymum – zlepšení.

Spojení *„dané na papír“* je frazém, klišé.

Celá zpráva je vzhledem ke své délce rozdělena dvěma mezititulky a objevuje se v ní šest citátů.

3) B) Právo, 18. 9. 2014: Kalousek: Kam šlápnu, vyskočí Agrofert:

Autor článku zvolil postup akcentujících.

Titulek je také „citátový“, má ovšem jinou formu (s interpunkcí – dvojtečka; čárka).

Zpráva obsahuje kompozita: *„místopředseda“*, *„vicepremiéra“*.

„se pustil do strážce státní kasy“ Užito hodnotící verbum (v tomto případě bez adverbia) a metafora.

I v této zprávě se vyskytují cizí slova: *„restrukturalizaci“*, *„transparentnější“*, *„holdingu“*.

„Kalousek se navíc Babiše zeptal, zda je pravda, co se šušká v bruselských kuloárech, že prý se tam jako ministr financí při zasedání kolegů ptal „významného reprezentanta Evropské investiční banky na možnost, že by EIB úvěrovala Agrofert.“ Souvětí o pěti větách, ve kterém se nachází citově zabarvené verbum (*šušká*) a cizí slova (*kuloárech, reprezentanta, investiční*).

Všechny tyto výrazy se objevují i ve zprávě internetové a byly rozboru podrobeny výše: *„má polštář asi 20 miliard“*

„mám střet zájmů i na záchodě“

„kopat do Babiše“

„dané na papír“

„*Antibabiš*“ Neologismus, který v této formě zprávy napsali dokonce s velkým počátečním písmenem.

„*není věru naší vinou*“ Slovo věru je dnes už knižní, celé spojení je frazém.

„*kam šlápeme, tam vyskočí Agrofert*“ Personifikace, ustálené spojení, klišé.

Uprostřed zprávy se nachází jeden mezititulek a také je v ní šest citátů.

4) A) iDnes.cz, 17. 7. 2014: Bakala se „udělal pro sebe“, chystá expanzi už bez letitých partnerů:

Tato zpráva je jako jedna z mála napsána postupem chronologickým.

Titulek se skládá ze dvou vět spojených bezespoječně, čárkou. Už v něm se objevuje ustálené slovní spojení psané v uvozovkách a cizí slovo (*expanzi*).

„*odstříhl se od partnerů*“ Toto spojení je považováno za klišé.

„*Za to si Bakala z BXR odnáší logistický holding AWT nebo komerční nemovitosti. To vše vkládá do českého rodinného holdingu BM Management, který teď bude jeho hlavní aktivitou. Bakala plánuje další nové investice ve střední Evropě. Novou expanzi má řídit expert na firemní nákupy Martin Vojta, který za ním přichází z BXR.*“ Tento úryvek jako by byl napsán pro čistě ekonomické noviny, „obyčejný“ čtenář, pokud to není znalec, tomu nebude rozumět. Je tu navíc užito i mnoho zkratek, které nemusí každý znát, a cizích slov (*holding, aktivita, investice, expanze, expert*).

V tomto duchu je vyhotoven celý článek, následují další cizí a odborná slova („*stabilizovat*“, „*investorů*“, „*riziko*“, „*sanaci*“, „*strategii*“, „*byznys*“, „*stratéga*“, „*fúze*“, „*akvizice*“).

Vyskytují se zde také kompozita – „*důvěryhodnost*“, „*dlouholeté*“, „*spolupracovníky*“.

V této zprávě se neobjevuje žádný citát ani mezititulek.

- 4) B) Mladá fronta Dnes, 17. 7. 2014: Bakala se „udělal pro sebe“, chystá expanzi už bez letitých partnerů:

Jak je vidět, titulky je v tomto případě stejný jako v internetové verzi zprávy. Článek je zde informací a zároveň „upoutávkou“ na publicistický text, který následuje v novinách později. Text zprávy je stejný jako na internetu, jen chybí konečná část, ve které jsou na iDnes.cz rozvedeny další detaily.

- 5) A) Novinky.cz, 10. 10. 2014: V Ostravě a Českém Těšíně nabízeli peníze za hlasy pro konkrétní hnutí:

Článek je psán postupem akcentujícím.

Titulek je zde tvořen jednoduchou dvojčlennou větou s nevyjádřeným podmětem. Zpráva obsahuje domicil, i když následuje až po úvodním zvýrazněném odstavci.

Článek obsahuje tato cizí slova: „*masivní*“, „*korupci*“, „*monitorují*“, „*lídra*“.

„*kriminalisté už před zahájením voleb sdělili podezření čtyřem lidem*“...“(policie) odmítla potvrdit i to, že čtyřem lidem už bylo sděleno podezření“ Autor článku uvádí informaci, pro kterou, alespoň z kontextu zprávy, nemá žádné podklady.

„*Na záležitost upozornili Romové, kterým skupina lidí údajně nabízela 200 korun za to, že na kandidátní listině do městské části zaškrtnou Politické hnutí Vítkovice, v jehož čele stojí místní podnikatel František Kročil.*“

„*Zde se volby musely kvůli podplácení voličů už v minulosti konat znovu, protože výsledky řádných voleb zrušil soud, a nyní hrozí, že se situace bude opakovat.*“

„*Dodal, že dá ruku do ohně za to, že nikdo z jeho lidí voličům nenabízí za hlasování peníze, jak tomu bylo před čtyřmi lety.*“ Všechny tři souvětí jsou pro zpravodajství příliš složitá (skládají se ze čtyř vět).

„*Odhadujeme to, že za peníze už volilo asi 60 lidí.*“ Tato věta je ze stylistického hlediska nevhodně napsaná.

Objevuje se zde také citově zabarvené verbum „*osočují*“.

Článek je rozdělen jedním mezititulkem a obsahuje sedm citací.

5) B) Právo, 18. 9. 2014: Policie prověří možné kupčení s voličskými hlasy v Českém Těšíně:

U této zprávy je výjimečně zvolen postup logický.

Titulek tvoří jednoduchá dvojčlenná věta. Je zřejmé, k jakému místu se událost vztahuje, a tak se zde neobjevuje domicil.

„*Trestní oznámení kvůli podezření na kupčení s hlasy*“ Stylisticky nejsou výrazy vhodně zvolené, spojení je krkolomné.

Slovo „*kupčení*“ je substantivum s hanlivým nádechem.

I zde se nachází kompozitum „*místostarosta*“.

„*nabízí finanční odměnu za to, jakým způsobem budou lidé hlasovat*“ Slova nejsou vhodně zvolená.

„*nákup hlasů*“ Slovo nákup má zde přenesený význam.

„*sdílel na své zdi*“ Toto slovní spojení je moderní výraz.

„*byla nabízena finanční odměna*“, „*hlasy mohly být kupovány*“, „*nebylo ale prokázáno*“ Ve větách je užito pasivum, které nepodporuje pocit aktuálnosti, ve zpravodajství se tedy moc nepoužívá.

„*Jeden z lidí sdílel na své zdi příspěvek, v němž mu za jeho hlas byla nabízena finanční odměna, jméno člověka, který nabídku učinil, však začernil.*“

„*Je na policii, aby to vyšetřila,*“ uvedl Procházka, který stojí v čele kandidátky soc. dem., a dodal, že z obsahu konverzace nebylo zřejmé, pro jaké uskupení by případně hlasy mohly být kupovány.“ Oba dva případy nesplňují podmínku jasnosti, jsou to příliš složitá souvětí.

„*organizovala*“ Český ekvivalent tohoto slova je pořádat.

Ve zprávě se nachází jeden krátký citát.

6) A) Novinky.cz, 17. 7. 2014: Miliardář Janeček boural, naměřili mu alkohol:

Při psaní této zprávy redaktor použil také postup akcentujících.

Titulek se skládá ze dvou (dvoučlenných) vět spojených bezespoječně, v druhé větě je nevyjádřený podmět.

„*ve středu vpozdvečer*“ Ve zprávě se nachází gramatická chyba, což se stává i kvůli časové tísní, ve které byl článek psán.

„*Při dechové zkoušce řidiči mercedesu policisté nejdříve naměřili*“ – Tato věta není stylisticky správně napsaná, zní krkolomně.

„*Případ byl předán pražskému magistrátu*“ V této větě je užito slovesné pasivum, které by se mělo spíše nahradit aktivem.

„*bojovník proti korupci*“ Tento výraz je zpravodajské klišé.

Citát: „*Řidič, ročník 1973, vyjžděl z parkovacího místa a střetl se s projíždějícím volvem*“ Tento citát má význam při porovnání s citátem v následující novinové zprávě.

Ve zprávě se objevuje jedna citace. Na konci článku je stručné představení dotyčné osoby Karla Janečka.

6) B) Právo, 18. 7. 2014: Karel Janeček boural, nadýchal zbytky alkoholu:

Zpráva je napsána postupem akcentujícím.

Titulek tvoří dvě věty, které jsou spojeny bezespoječně.

„*oznámení o karambolu*“ Karambol je cizí slovo s významem srážka, nehoda.

Citát: „*Řidič mercedesu vyjžděl z parkovacího místa, nedal přednost projíždějícímu volvu a došlo ke střetu*“ Jak je vidět v porovnání se „stejným“ citátem z internetového článku, ne vždy užívají redaktoři v uvozovkách doslovné citace. Jinak by se nemohlo stát, že ten samý citát není v obou případech stejný.

„*pozitivní, byť nikterak dramatický*“ Zde se nacházejí hned dva knižní výrazy.

„*si několik hodin před jízdou dal skleničku*“ Dát si skleničku je ustálené slovní spojení.

„*označil za mediální humbuk*“ Humbuk je původem cizí slovo znamenající poprask.

V článku je použit jeden mezititulek a čtyři citáty.

7) A) iDnes.cz, 22. 5. 2014: Sparta by dnes měla získat brankáře Štěcha. Vaclík míří do Basileje:

Akcentující postup byl zvolen i zde.

Titulek je tvořen dvěma větami (dvoučlennými), které jsou odděleny tečkou.

„*post jedničky*“ Post je cizí slovo vyjadřující místo.

„*bere jako hotová věc*“ Toto spojení je frazém (brát něco jako hotovou věc).

„*mít do pátku jasno*“ Mít jasno je také ustálené slovní spojení.

„*s novým brankářským duem*“ Duo je cizí slovo, které v tomto konkrétním případě vyjadřuje dvojici.

„*24letý Štěch je odmalička spartan*“ Jak už je výše uvedeno, složenina 24letý je pro zpravodajský styl nevhodně zvolená.

„*do třetí ligy*“ Liga je cizí slovo znamenající svaz, spolek. V tomto případě je tím myšlena i dlouhodobá mistrovská sportovní soutěž.

„*se připravoval s koučem gólmanů*“ Kouč je počestěné cizí slovo (vedoucí) a gólman také (brankář). Obě slova jsou tzv. anglicismy.

„*v derby se Slávií*“ Derby je cizí slovo znamenající utkání místních soupeřů.

„*padla i zvažovaná varianta s angažováním*“ Zde se vyskytují také dvě cizí slova – varianta (možnost) a angažováním (zaměstnáním).

„góľman v baráži pomohl k záchraně v bundeslize“ Cizí slovo baráž zde znamená opakovaný zápas. Bundesliga je název německé ligy a měl by se uvádět s velkým písmenem.

„Tím by padla i zvažovaná varianta s angažováním Jaroslava Drobného z Hamburku, jemuž 34letý góľman v baráži pomohl k záchraně v bundeslize.“ Z žádné informace uvedené v článku nevyplývá, o koho se v poslední větě jedná, je to matoucí.

V tomto článku se objevuje opravdu mnoho cizích slov, která se s touto (sportovní) tematikou užívají běžně a každý kdo se o toto téma zajímá, zná dobře jejich význam.

Článek obsahuje dvě citace.

7) B) Mladá fronta Dnes, 22. 5. 2014: Brankář Vaclík míří do Basileje, Štěch s Bičíkem do Sparty:

Titulek se skládá ze dvou vět oddělených bezespoječně, druhá je jednočlenná.

Zbytek článku je stejný jako jeho internetová verze, tedy i jazykové jevy, které se v něm vyskytují.

8) A) Novinky.cz, 10. 7. 2014: Kvůli odfláknuté opravě se musí stěhovat 500 vězňů:

Titulek je tvořen jednou dvojčlennou větou.

Zpráva je napsána postupem akcentujícím.

„další část je prý udělána“ Zde je použito slovesné pasivum.

Nachází se zde i cizí slovo „*technologii*“, které v českém jazyce znamená: výrobní postup.

„zakázku financovala Evropská unie 15 milionů korun“ Tato věta není vhodně uspořádaná.

„*Stavbu podle Káčera dozoroval stavební úřad ministerstva spravedlnosti a prověřuje ji Generální inspekce bezpečnostních sborů kvůli podezření z úplatků.*“ Souvětí je stylisticky nevhodné (prověřovat stavbu kvůli podezření z úplatků nelze).

V této krátké zprávě se nacházejí dva citáty.

8) B) Právo, 11. 7. 2014: Věznici Bělušice hrozí stěhování kvůli zateplení:

Titulek je tvořen pouze větou jednoduchou dvoučlennou. Vyznívá ovšem tak, že věznici budou zateplovat, článek je přitom o tom, že už zateplena je, ale nekvalitně.

Článek je velice podobný tomu internetovému, takže se v něm vyskytují i stejné jazykové jevy a je napsán i stejným postupem.

Citát se zde nachází jen jeden.

9) A) iDnes.cz, 21. 5. 2014: Za metanolovou smrt padly doživotní tresty pro dva hlavní míchače:

Titulek je jedna delší dvoučlenná věta.

Postup je zvolen akcentující.

„*padly doživotní tresty*“ Výraz padly tresty je ustálené slovní spojení, klišé.

„*metanolové směsi*“ Metanol je cizí slovo a odborný název zároveň.

„*distributor*“ Cizí slovo, které nemá jednoslovný ekvivalent v češtině (je to někdo, kdo provádí distribuci, šíření).

„*desítky konzumentů*“ Konzument je cizí slovo znamenající spotřebitel.

„*museli být srozumněni*“ V tomto článku se vyskytuje i gramatická chyba.

„*pět tisíc litrů metylalkoholu se stejným množstvím etanolu*“ Dvě cizí slova, která jsou zároveň odbornými pojmenováními, jedno z nich je složeninou (metylalkohol).

„*oba se proti verdiktu odvolali*“ Slovo verdikt je cizí, české synonymum je rozsudek.

„*vyšší instance*“ Cizí slovo znamenající příslušný orgán.

„*v polistopadové éře*“ Toto spojení se dá pokládat za publicismus.

„*intoxikovaných*“ Toto slovo je cizí, označuje otrávené.

„*vyšetřovány mimo hlavní větev kauzy*“ Spojení hlavní větev má zde přenesený význam.

„*už bylo oznámeno*“ I zde je užito slovesné pasivum.

„*směs kontaminovaná*“ Cizí adjektivum, český překlad je znečištěná.

„*distribuovali*“ Zde je užito další cizí slovo (šířit).

„*právní kvalifikaci*“ Kvalifikace je cizí slovo (způsobilost).

„*firmy na výrobu autokosmetiky*“ Autokosmetika je hybridní kompozitum.

„*nelegálně vyrobenou*“ Cizí slovo, jeho české synonymum je nezákonně.

Ve zprávě jsou použity vzhledem k jejímu rozsahu dva mezititulky. Je zveřejněno šest citátů.

9) B) Mladá fronta Dnes, 22. 5. 2014: Tvrdé tresty za otravy lihem:

Titulek tvoří jednočlenná věta. Postup je zvolen chronologický.

„*v soudní síni bylo dusno – doslova i obrazně*“ Obrazné pojmenování, což je i naznačeno, byla tam napjatá atmosféra.

„*v hlavní metanolové kauze*“ Dvě cizí slova, metanol je odborný název, kauza znamená případ nebo proces.

„*ke jménům mrtvých a otrávených*“ Nevhodně zvolené pojmenování, ti co zemřeli, se také otrávil.

„*Osmatřicet lidí zemřelo a dalších 79 se otráвило*“ Není vhodné napsat v jedné větě číslovku slovem a další číslem.

„*generální prevenci*“ Cizí slova, český ekvivalent by byl hlavní a prevence znamená předcházení něčemu.

„*hlavního distributora*“ Distributor je cizí slovo, které už zde bylo vysvětleno.

Cizí slovo „*nelegálně*“ znamená nezákonně.

„*vysloužil si patnáct let*“ Verbum vysloužil je zde použito s ironickým podtónem.

„*lukrativní činnosti*“ Cizí slovo lukrativní v češtině znamená výnosná.

„*policie ho považuje za hlavu lihové mafie*“ Mafie je cizí slovo (tajné sdružení s nelegální činností). Spojení hlava mafie je modifikovaný frazém hlava rodiny.

„*se svým gangem*“ Cizí slovo gang je nezákonná organizace.

„*s metanolovou aférou*“ Cizí slova, aféra znamená případ, popř. i skandál, metanol je odborný název.

„*že by „žádné sračky do oběhu nedával*“ Výraz je sice citovaný, ale i tak ho mohl autor článku stylizovat.

V textu se objevují tři citace.

10) A) Novinky.cz, 11. 7. 2014: Temelín má poruchu a nedodává elektřinu:

Titulek se skládá ze dvou jednoduchých vět.

Postup je zvolen akcentující.

„*dodávat do sítě elektřinu*“ Slovo síť má v tomto případě přenesený význam.

„*blok byl odpojen*“ „*odstaven*“ V článku jsou užita pasiva.

„*dodává do sítě pětinu spotřeby elektřiny*“ Není stylisticky dobře napsané (mnoho podstatných jmen za sebou).

„s energetickým dispečinkem“ Cizí slova, která nemají jednoslovný český ekvivalent.

„rezervovaný“ Cizí slovo znamenající v tomto případě zamluvený.

„kvůli investiční akci“ Zde se objevují dvě cizí slova.

Další cizí slova, která se v článku objevují, jsou: „systému“, „dimenzovány“.

„práce budou přerušeny“ Zde je užito další pasivum.

Zprávu rozdělují dva mezititulky a nachází se v ní pět citací.

10) B) Právo, 12. 7. 2014: Temelín odstavil druhý blok:

Titulek je pouze jednoduchá dvojčlenná věta.

Zpráva má podobnou kompozici jako její internetová verze, a tak je i tato napsána postupem akcentujícím.

„elektrárna odpojila pro poruchu od sítě druhý blok“ Tato věta je stylizována tak, že by mohla být pochopena i tak, že za poruchu může síť.

„technologických zařízení“ Technologických je cizí slovo.

„systém byl plánovaně odstaven“ V této zprávě je užito jen jedno slovesné pasivum. Slovo systém je cizí.

„kvůli investiční akci“ Toto spojení se vyskytuje ve zprávě z internetu. Nachází se v něm dvě cizí slova.

Zpráva je kratší než na internetu, nemá tedy žádný mezititulek. Citace jsou zde jenom dvě.

11) A) iDnes.cz, 16. 7. 2014: Jsem nevinný a chci spravedlivý proces, žádá odsouzený lékař Barták:

Titulek je „citátový“, skládá se ze tří vět.

Postup je zde také akcentující.

„*asistentek*“ Cizí slovo, jeho české synonymum je slovo pomocnice.

„*Případ... začal projednávat Nejvyšší soud v Brně. Výjimečně ve veřejném líčení.*“

V tomto článku použil autor pro zpestření osamostatnění větného členu, což není užíváno moc často.

„*kardiolog*“ Cizí slovo a odborný název.

„*podal odvolání*“ Ustálené slovní spojení spojené s trestní (právní) tematikou.

„*instance*“ Cizí slovo znamenající příslušný orgán.

Text obsahuje i další cizí slova: „*advokátů*“ (právníků), „*argumenty*“ (důkazy), „*iracionální*“ (nepochopitelný), „*likvidací*“ (odstranění), „*post asistentek*“ (místo pomocníka), „*detaily*“ (podrobnosti), „*proces*“ (soudní řízení).

Také se zde vyskytují dvě kompozita: „*sebepoškození*“ „*znovuotevření*“.

V článku se nacházejí dva mezititulky a dvě citace.

11) B) Mladá fronta Dnes, 17. 7. 2014: Nenechali mě hájit se, zkouší to lékař Barták:

Titulek je také „citátový“, skládá se ze dvou vět. V tomto článku je využit i podtitulek („*Kdysi vlivný muž, odsouzený na 14 let za znásilňování a vydírání svých asistentek, má poslední šanci, jak zvrátit rozsudek*“).

Postup je zde zvolen logický.

Ve zprávě se nacházejí kompozita: „*znovuotevření*“, „*čtrnáctiletý*“.

I zde je užito mnoho cizích slov, která jsou užita již v předcházejících člancích: „*argumenty*“, „*asistentek*“, „*kontroverzního*“, „*kardiologa*“, „*advokát*“, „*instance*“, „*iracionální*“, „*kauza*“, „*kariéry*“.

„*podle verdiktů*“ Zde je užito cizí slovo verdikt, pro které existuje české synonymum rozsudek. Nemusí být vysvětleno, je obecně známé.

V novinovém článku je jeden mezititulek, který odděluje další informace, které nejsou k popisované události tak důležité. Ve zprávě autor uvádí tři citace.

12) A) Novinky.cz, 18. 7. 2014: Prazdroj zdraží lahve a plechovky:

Titulek je tvořen jen jednou větou dvoučlennou.

Postup je zvolen akcentující.

I v tomto článku se objevuje mnoho cizích slov, která jsou ale obecně známá. Jsou to tato slova a jejich české ekvivalenty: „*efektivně*“ (účinně), „*avizoval*“ (ohlásil), „*inflace*“ (peněžní proces), „*minimum*“ (nejmenší hodnota), „*sektor*“ (odvětví), „*reflektují*“ (odrážejí), „*manažer*“ (vedoucí pracovník).

Ve zprávě se také nachází přenesené pojmenování „*cenový krok*“.

Článek je rozdělen dvěma mezititulky. Nachází se zde pět citací.

12) B) Právo, 19. 7. 2014: Prazdroj zdraží pivo v lahvích a plechovkách:

Titulek je zde také tvořen jednoduchou dvoučlennou větou.

Postup je zde akcentující.

Obsah článku je velmi podobný internetové verzi, jen jsou zde vynechány některé údaje, které však nejsou pro pochopení zprávy důležité.

8 Závěr

V závěru zhodnotím, co jednotlivé jevy, které jsem v rozboru uvedla, znamenají a zda je jejich výskyt nějakým způsobem vázán na některé z médií. Uvedu, zda jsou rozdíly mezi tiskovým a internetovým zpravodajstvím, ale také zda jsou některé věci společné těmto dvěma médiím.

Jednotlivé podkapitoly jsem roztřídila na závěry ohledně titulků a kompozice a dále jevy týkající se stylistické, syntaktické, lexikologické a morfologické roviny jazyka.

8.1 Titulky

Jen stručně shrnu, která kritéria jsou pro tvorbu titulku nejdůležitější, abychom si na nich mohly ukázat, kdo je splňuje a jakým způsobem. Titulky by měly vystihovat obsah zprávy, strhávat pozornost čtenářů. Hlavním bodem, který by měl titulek splňovat je stručnost. Správně by se v titulku mělo vyskytovat sloveso v přítomném čase.

V obou médiích jsou titulky z převážné většiny tvořeny větami dvojčlennými („*Bakala se „udělal pro sebe“, chystá expanzi už bez letitých partnerů*“ – MF Dnes, iDnes.cz), i když se samozřejmě vyskytují výjimky v podobě vět jednočlenných („*Zemětřesení v karlovarském Thermalu*“ - Právo).

U internetových zpráv mají autoři článků tendenci popsat vše důležité už v titulku, ty jsou tedy mnohem delší než v novinách (srovnání: „*Jak poznáte střelce? Je nenasyta*“ – MF Dnes x „*Mohl překonat Messiho, ale šestý gól si Lafata nenárokuje. Byl vlastní*“ – iDnes.cz). Je to i tím, že na webu si čtenáři sami vybírají zprávy, které si přečtou, a proto je nutné je zaujmout hned na začátku, aby si zprávu přečetli. Noviny poskytují čtenářům „předvýběr“ informací, rozhodují za ně, co je podstatné a co by si měli dozvědět. Internetové titulky nám často poskytnou ve dvou i více větách vše, co je k události potřeba vědět („*Lékaři provedli unikátní transplantaci jater, voperovali jen jeden lalok*“ – iDnes.cz), následný text jen rozvádí to, co je v titulku už jasně řečeno.

Rozdíl je kromě délky také v tom, že v titulcích novinových zpráv se redaktoři snaží zdůraznit nejdůležitější bod zprávy, hlavní informaci („*Lékaři v IKEM provedli unikátní transplantaci*“ – MF Dnes). Ale na internetu obsahuje titulek často vedle hlavní informace také nějakou nepodstatnou, která je v titulku „navíc“ a měla by se vzhledem k požadavku na stručnost titulku nacházet až v následujícím textu přibližující událost („*Lékaři provedli*

unikátní transplantaci jater, voperovali jen jeden lalok“ – iDnes.cz; *„Mladý muž se předávkoval léky na bolest, život mu zachránila unikátní operace*“ – Novinky.cz).

V novinách se tak objevují nejčastěji titulky, které jsou tvořeny jednou dvojčlennou, nebo dvěma větami oddělenými jen čárkou, bezespoječně. Na internetu jsou titulky delší, většinou ze dvou až tří vět, které jsou také nejčastěji spojeny bezespoječně. Společně mají tato média to, že se často ve zprávách s politickou tematikou používají citátové titulky.

Pokud je použit stejný článek v obou médiích, je většinou rozdílný alespoň titulek (*„Sparta by dnes měla získat brankáře Štěcha. Vaclík míří do Basileje*“ – iDnes.cz, *„Brankář Vaclík míří do Basileje, Štěch s Bičíkem do Sparty*“ – Mladá fronta Dnes), nejčastějším důvodem je délka, v novinách musí dodržet určitý počet znaků, na internetu nikoliv.

Co se výstižnosti týče, splňuje toto kritérium většina titulků. Z hlediska užívání slovesa v přítomném čase, jsou na tom lépe noviny, zde mluví poměr přítomného času vůči minulému ve prospěch toho přítomného. V internetových titulcích je tomu naopak, zde převládají, i když ne nijak výrazně, slovesa v čase minulém.

8.2 Kompozice

Co se horizontálního členění textu týče, nacházíme rozdíl i mezi samotnými novinami. Zatímco v Právu se podtitulek vyskytuje jen ve velmi malé míře, v deníku MF Dnes je tomu naopak, ve většině zpráv je napsán i podtitulek (což sice není vidět z rozboru pěti zpráv, ale z četby ano). Ve zprávách z obou vydavatelství jsou odstavce členěny podle jednotlivých myšlenek a otázek, na které má zpráva odpovídat – kdo, co, kde, kdy a navíc proč a jak. Pokud je článek delšího rozsahu, jsou většinou použity i mezititulky.

Pokud se zpráva vztahuje k nějakému konkrétnímu místu a není z titulku nebo z obecného přehledu jasné k jakému, nachází se před samotným textem zprávy domicil. Z postupů je v tiskových zprávách většinou volen akcentující, který nejdříve uvádí nejdůležitější bod události a následně rozvádí další informace. Postup chronologický a logický není už tak častý.

Citátů je v novinách použito vcelku poskromnu. V každé zprávě je většinou použit jen jeden citát. Výjimku tvoří informace z politické scény, zde je citováno více zdrojů, aby byla dodržena objektivita. Citované osoby jsou vždy velmi dobře identifikovány

(„*přednosta Kliniky transplantální chirurgie Jiří Froněk*“ – MF Dnes), pokud nejsou v textu již dříve představeny. Při opakování citované osoby je uvedeno už jen jméno („*Froněk*“).

Na internetu je toho mnoho řečeno už v titulku a tak se zde nepoužívá podtitulek téměř vůbec. V delších zprávách, stejně jako v tisku, nacházíme mezititulky, které nám dělí jednotlivé údaje do menších celků. Autoři těchto zpráv se spíše než o prosté sdělení informace snaží o to, podat čtenářům strhující příběh, který je zaujme. Proto se zde, mnohdy i velmi obsáhle, rozvádí příčiny a důsledky daných událostí. Nakonec se ve většině internetových zpráv (hlavně Novinky.cz) objevuje odstavec o něčem, co jen vzdáleně souvisí s událostí, v mnoha případech jen s některou věcí v článku zmiňovanou, a co pro čtenáře není vůbec důležité ani podstatné.

Domicil se v internetových zprávách spíše nevyskytuje. Zvolený postup pro psaní zpráv je též akcentující. V několika málo zprávách je použit postup logický (nejprve je zodpovězena otázka proč), nebo chronologický. Díky tomu, že je ve většině zpráv použit stejný postup jako v tisku, jsou podobné i uvozovací věty zpráv, obsahují tedy shodné informace:

„Ve Švédské ulici v Praze se ve středu v podvečer srazil Mercedes ML s Volvem XC90. Za volantem mercedesu podle serveru echo24.cz seděl miliardář a známý bojovník proti korupci Karel Janeček. Přivolaná policie mu při dechové zkoušce naměřila alkohol.“
– Novinky.cz

„Miliardář karel Janeček ve středu v podvečer boural. Ve Švédské ulici v Praze 5 nedal přednost jinému vozu a auta do sebe narazila. Po nehodě, která se obešla bez zranění, nadýchal nízkou hladinu alkoholu.“ – Právo

Citátů je ve zprávách na internetu více, jsou také delší než v novinách. Autoři se tak snaží, aby zpráva působila důvěryhodně. Od jedné osoby nalezneme dva i tři citáty, které jsou umístěny v různých odstavcích. V některých člancích jsou použity stejné citáty jako v novinové verzi a navíc jsou přidány další. Identifikace citovaných osob je stejná jako v tisku.

V kompozici tedy nacházíme mezi tiskem a internetem několik hlavních rozdílů. V novinách jsou častěji užívány podtitulky (hlavně MF Dnes) a domicil. Články na internetu jsou mnohdy o dost delší a frekvence a délka citátů je také větší.

8.3 Rozbor stylistický

Do této podkapitoly řadím stylistickou stránku textu. Zpráva by měla být z tohoto hlediska adekvátní. Stylistickými prohřešky, které se mohou ve zpravodajství vyskytovat je například opakování stejných slov nebo slovních základů v jedné větě, nebo nesprávné větné konstrukce. Ve zpravodajských textech posiluje pocit aktuálnosti hlavně používání aktiva, slovesné pasivum není vůbec doporučováno. Zprávy by měly být neosobní, což znamená vyhýbat se první osobě v jednotném i množném čísle.

Užívání první osoby jsem neobjevila ani v jednom médiu (samozřejmě pomineme-li citace). Ostatní jevy se občas objevují v tisku i na internetu, ne však ve vysoké míře. K opakování slov dochází velmi málo, o něco častěji v tiskových zprávách.

Na internetu je větší frekvence stylisticky nevhodně zvolených nebo špatně napsaných slovních spojení („*jeho firma je v pohodě*“ – Novinky.cz). V některých zprávách se také objevují výrazy, které se opakují a jsou nadbytečné („*Vrchní soud v Praze*“, „*Pražský vrchní soud*“ – iDnes.cz).

Ze stylistického hlediska bych hodnotila obě média průměrně, o něco lépe jsou na tom noviny, ale v obou případech je co zlepšovat.

8.4 Rozbor syntaktický

Z hlediska syntaxe se zabývám především problémy, jakými jsou příliš složitá souvětí (ve zpravodajství by se kvůli jasnosti a srozumitelnosti měly vyskytovat nejčastěji věty jednoduché a souvětí maximálně o třech větách), návaznost textu a druhy vět.

Jednotlivé zpravodajské výpovědi na sebe navazují buď bezprostředně po sobě, nebo na některou z již dříve uvedených výpovědí. Většinou se navazuje na jádro předcházející výpovědi.

Z druhů vět podle postoje mluvčího – oznamovací, tázací, přací, rozkazovací – se objevují, až na opravdu nepoččetné výjimky (např. řečnická otázka: „*Opravdu odsouzený...sbalí kartáček na zuby a vydá se poslušně do vězení?*“ – Mladá fronta Dnes), jen věty oznamovací.

Text novinových zpráv je složen hlavně z vět jednoduchých a dále z podřadných souvětí, která jsou ale dosti krátká (2 - 3 věty jednoduché), tak jak by to mělo ve

zpravodajství kvůli lepší srozumitelnosti pro čtenáře být („*Náročnou transplantaci jater provedli lékaři z Institutu klinické a experimentální medicíny z pražské Krče. Pacient s otravou dostal při více než jedenáctihodinovém zákroku místo celého orgánu pouze jeden lalok. Pacientem je 35letý muž, který se přiotrávil paracetamolem...*“ – MF Dnes).

V internetových zprávách jsou užívána častěji souvětí a to i souvětí složitá o více jak třech větách („*Lékaři pražského Institutu klinické a experimentální medicíny provedli unikátní operaci jater, při níž pětatřicetiletý pacient s akutním selháním jater získal orgán, který byl sešit z části jeho vlastních a z části jater od dárce.*“ – Novinky.cz).

Frekvence používání dlouhých souvětí je tedy jediný, ale obrovský, syntaktický rozdíl zpravodajství v tisku a na internetu. Internet není v tomto ohledu na dobré úrovni. Ostatní zjištění platí stejně pro obě formy zpráv.

8.5 Rozbor lexikologický

V této podkapitole se soustředím hlavně na to, aby se ve zprávách vyskytovala spisovná slovní zásoba a z té hlavně neutrální výrazy. Slova ani věty by ve zpravodajství neměly být expresivně zabarvené, na což jsem v rozboru také narazila. Také se z oboru lexikologie v článcích objevují neologismy a ustálená slovní spojení, hlavně frazémy a klišé.

Do zpráv často pronikají i slova cizího původu, nejvíce tzv. anglicismy. Užívání těchto slov by mělo být přiměřené, aby čtenář snadno porozuměl celému textu. Odborné výrazy by měly být užity jen v nezbytné míře. Naopak publicismy se považují za součást slovní zásoby žurnalistiky.

Ve zpravodajství v tisku i na internetu nalezneme především slova neutrální, z hlediska spisovnosti i citového zabarvení. Odborná slova se vyskytují podle tématu dané zprávy. Pokud jsou užita, pak jsou obvykle také vysvětlena a to jak v novinách, tak i na webu („*paracetamolem, látkou přítomnou v lécích na bolest a horečku*“ – MF Dnes). Nejčastěji se vyskytují v článcích s lékařskou, právní a sportovní tematikou, dále také ve zprávách z politiky a ekonomiky. Jen jednou jsem v rozboru narazila na opravdu špatně napsanou část zprávy, kde byl celý odstavec napsán velmi odborně a byl plný zkratek. Tento text se nacházel v Mladé frontě dnes i na iDnes.cz ve shodné podobě.

Hovorová slova by se ve zpravodajství vyskytovat neměla, ale vzhledem ke snaze přiblížit text co nejvíce čtenáři se tato slova, hlavně na internetu, vyskytují, i když ne v nějaké zásadní míře („*v pohodě*“ – Novinky.cz). Občas najdeme ve zprávách i nějaké publicismy („*Alfou a omegou je přesvědčit ty osoby*“ – Novinky.cz).

Častý výskyt zaznamenáváme u neologismů, někdy redaktoři dokonce ve svých článcích vymýšlejí nové, aby tím zprávu zpestřili („*antibabiš*“ – Právo, Novinky.cz).

Jako jednotlivá slova i celý text zprávy by se měl obejít bez citové zabarvenosti, exprese. Ale ze stejného důvodu jako hovorová čeština se i toto pravidlo občas porušuje. Tato slova jako by byla spjata se zprávami o politických tématech, kde to plane rozbouřenými city („*se zhurta pustil do...*“ – Novinky.cz). Těmi by se ale autoři zpráv neměli nechat ovlivnit. V tomto směru je na tom, vzhledem k dané normě, opět hůře internet, i když v dnešní době se tyto typy rozdílů už stírají.

Častěji než výše zmiňované jazykové prvky jsou ve zpravodajství užívány frazémy, obraty a různá víceslovná pojmenování. Jejich četnost je veliká a stále se zvyšuje („*udělal se pro sebe*“ – MF Dnes, iDnes.cz). Všechny tyto výrazy se vyskytují v novinové i internetové podobě zprávy, nejsou nahrazeny ani pozměněny.

V rovině lexikologické dopadl opět hůře internet, i když tento rozdíl není tak veliký a zdá se, že tendence novinového zpravodajství směřuje v tomto ohledu blíže k internetu. Je tedy možné, že za nějaký čas nebudou v tomto směru rozdíly mezi těmito dvěma médii.

8.6 Rozbor morfológický

Ve svém rozboru užívám morfológickou rovinu při určování všech druhů gramatických chyb a při hledání neobvyklého výskytu některých slovních druhů. Přídavná jména a příslovce by měl autor používat jen výjimečně, hlavní jsou ve zpravodajství substantiva a slovesa.

V této rovině se ve zpravodajství neděje nic zvláštního, občas se vyskytne gramatická chyba („*v podvečer*“ – Novinky.cz), hlavně na internetu, která je většinou způsobena časovou tísní, při které vzniká on-line zpravodajství.

8.7 Shrnutí

Největší rozdíly ve zpravodajství v tisku a na internetu se tedy objevují v kompozici a syntaktické rovině. V ostatních rovinách jsou to jen drobné rozdíly, které by se možná při kvantitativním zkoumáním „ztratily“.

Novinové zprávy jsou kratší než ty internetové a to platí i pro samotné titulky. Celková kompozice je také odlišná, zatímco v tisku se šetří místem, na internetu vznikají k článkům celé fotogalerie a různé interaktivní prvky (ankety, ...).

V syntaktické rovině je to opět délka, která tyto dvě média odlišuje. Souvětí v internetovém zpravodajství jsou složitější a delší, skládají se z více vět, což podle teoretických východisek není dobře, ubírá to internetovému zpravodajství na úrovni.

Drobné rozdíly nacházíme z morfologického hlediska, tedy gramatické chyby, které se ve větší míře objevují právě na internetu. V dalších dvou rovinách – lexikologické a stylistické – jsou si tisk s internetem téměř rovny.

Pokud mám na základě zjištěných informací zhodnotit celkově jazykovou a stylovou úroveň zpravodajství v tisku a na internetu, vycházejí z toho lépe noviny. V těch se objevuje méně chyb všeho druhu a splňují z velké části normy dané pro zpravodajství. Jejich obrovskou nevýhodou je ovšem to, že vycházejí až druhý den po tom, co se událost stala. A to je také největší důvod proč dnes stále více lidí čte raději zprávy na internetu, které mají vždy po ruce.

9 Dotazník

V této kapitole bych chtěla uvést výsledky dotazníku, který jsem předložila padesáti lidem – laikům. V dotazníku je pět otázek a respondenti vybírají u každé vždy jednu ze dvou možností (a, b). K dotazníku bylo přiloženo šest zpráv, po dvojicích zpráva z tisku a z internetu se stejným tématem (a – internetové verze, b – novinové zprávy). Dotazovaní museli uvést svůj věk, pohlaví a vzdělání. Z toho jsem se pak snažila vyvodit závěry, zda mají tyto faktory nějaký vliv na čtení novinového nebo internetového zpravodajství.

V dotazníku bylo těchto pět otázek:

- 1.) U které zprávy vás zaujala její podoba?
- 2.) Který titulek vás zaujal více?
- 3.) Která zpráva podala více podstatných informací?
- 4.) Která ze zpráv je jasnější, srozumitelnější?
- 5.) Která zpráva stylově lépe odpovídá své funkci?

Doplňková byla otázka, zda jsou podle jejich názoru v textu nějaké výrazy, fráze nebo věty nevhodně zvolené a pokud ano, které.

Pokud se jedná o kritérium pohlaví, existují zde zajímavé výsledky. Muži upřednostňují internet před novinami a to opravdu ve velké míře, jedinou výjimku tvoří otázka, který titulek je zaujal více, zde s malým předstihem vedou noviny. U žen je to spíše stejné množství pro noviny i internet, rozdíl mezi těmito dvěma médii není příliš velký.

Dle věkového kritéria jsou výsledky takovéto: čtenáři do 20 let a ti, kterým je nad 40, si raději přečtou zprávu v novinách. I když u mladých lidí jsou výsledky trochu rozkolísané. Lidé ve věku od dvaceti do čtyřiceti let hodně upřednostňují internetové články.

Z hlediska vzdělání to vychází následovně: čím vyšší má respondent vzdělání, tím víc u něj převládají internetové zprávy.

Jako příklad nevhodně zvoleného souvětí, které by se ve zpravodajství nemělo ani objevit, uváděli respondenti úryvek z novinového článku se sportovní tematikou, kde se píše o seriálu, který proslavil město („*Město Albuquerque proslavil kultovní seriál „Breaking Bad“ pojednávající o učiteli chemie, jenž sešel z cesty a začal vařit pervitin*“).

Zajímavá informace, která z dotazníku vyplývá, je to, že lidem se více líbí podoba zpráv, které se objevují na internetu, ale zaujme je ve většině případů více titulek novinový.

Pokud bychom porovnali celkové výsledky, tak mluví pro internetové zpravodajství, což odpovídá současné společenské situaci. Nejčastější důvod obliby internetu je to, že v dnešní době se každý může podívat na zpravodajství v mobilu, nemusí kupovat noviny a nosit je sebou. Čtenáři se mohou informovat v jakoukoli dobu.

Internet má tedy u běžných čtenářů větší oblibu i přes to, že jeho jazyková úroveň je nižší než v novinách. Plyne z toho tedy, že má mnoho jiných výhod v mimojazykové rovině.

„Pro většinu Čechů jsou hlavním zdrojem informací internet, případně televize. Především z webů čerpá zprávy přes 42 procent lidí, z televize 40 procent. Noviny, časopisy a rozhlas považuje za hlavní zdroj jen necelá desetina dotázaných... klesl podíl těch, kteří zprávy čerpají hlavně z časopisů a novin. Pětina lidí tvrdí, že si svůj život dokáže představit zcela bez médií.

Internet považují za nejrychlejší zdroj informací především mladí lidé, a to 78 procent z nich. S rostoucím věkem takové vnímání internetu výrazně klesá a naopak roste podíl těch, kteří za nejrychlejší médium považují televizi a rozhlas.“ (www.deník.cz)

Výsledky mini dotazníku, který byl sestaven k této práci a vyplňován respondenty v roce 2015, podporuje také analýza uvedena na stránkách www.mediaguru.cz:

„Z pohledu věkové struktury došlo ve všech třech sledovaných skupinách ke shodnému posunu. Poměrně výrazně poklesl podíl nejmladší věkové skupiny do 29 let, podíl střední věkové skupiny zůstal zachován a stoupl podíl nejstarší věkové skupiny nad 60 let. Změna v průběhu 4 let dosáhla 5 procentních bodů.

Z pohledu struktury vzdělanostní nedošlo k významným posunům. Struktura je stabilní jak u celostátních zpravodajských deníků, tak u bulvárních. Zachován tedy zůstal i velký rozdíl ve vzdělanostní struktuře těchto dvou skupin. Zatímco u celostátních zpravodajských je podíl vysokoškolsky vzdělaných čtenářů kolem 23 % a čtenářů bez maturity kolem 40 %, u bulvárních je vysokoškoláků pouze mezi 3-4 %, zatímco čtenářů bez maturity 70 %.“

Použitá literatura

- OSVALDOVÁ, Barbora a kolektiv. *Zpravodajství v médiích*. Praha: Karolinum 2011.
- OSVALDOVÁ, Barbora a TEJKALOVÁ, Alice. *Žurnalistika v informační společnosti: digitalizace a internetizace žurnalistiky*. Praha: Karolinum 2009.
- SCHNEIDEROVÁ, Soňa. *Informace – text – kontext*. Olomouc: Univerzita Palackého 2008.
- KARLÍK, Petr a spol. *Příruční mluvnice češtiny*. Praha: NLN 2012.
- ČECHOVÁ, Marie a kol. *Současná stylistika*. Praha: NLN 2008.
- MISTRÍK, Jozef. *Žánre vecnej literatúry*. Bratislava: SPN 1970.
- BARTOŠEK, Jaroslav. *Žurnalistika – Úvod do studia*. Olomouc: Univerzita Palackého 1991.
- OSVALDOVÁ, Barbora, HALADA, Jan a kol. *Encyklopedie praktické žurnalistiky*. Praha: Libri 1999.
- JÍLEK, Viktor. *Žurnalistické texty jako výsledek působení jazykových a mimojazykových vlivů*. Olomouc: Univerzita Palackého 2009.
- HUŠKOVÁ, Lucie. *Komparace činnosti editorů v brněnské regionální mutaci deníku Mladá fronta DNES a na internetovém zpravodajském serveru Brno.idnes.cz*. Brno, 2009. Diplomová práce. Masarykova univerzita. Fakulta sociálních studií. Katedra mediálních studií a žurnalistiky.
- HUBÁČEK, Josef. *Učebnice stylistiky*. Praha: SPN 1987.

Jiné zdroje

- Novinky.cz
- iDnes.cz
- Právo
- Mladá fronta DNES

ABSTRAKT

Tato práce řeší otázku, které médium – tisk, nebo internet – má vyšší, popř. nižší jazykovou a stylovou úroveň. Cílem bylo zjistit, zda jsou mezi těmito dvěma médii nějaké rozdíly. Zaměřila jsem se na výskyt jevů z hlediska kompozice a jednotlivých rovin jazyka – stylistické, syntaktické, lexikologické a morfologické.

Daný problém jsem řešila zavedením teoretických norem a praktickým rozbořem zpráv, který jsem s teorií srovnala a provedla vyhodnocení výsledků.

Souhrnným výsledkem je, že tisk má vyšší jazykovou úroveň než internet. Musíme se na to ovšem podívat z různých stran. Internet má oproti tisku zase jiné výhody.

Hlavním přínosem jsou zjištění, která by mohla pomoci novinám zvýšit svou oblibu a internetu jeho jazykovou úroveň.

ABSTRACT

This thesis deal with question, which medium – newspapers, or internet – has a higher or lower linguistic and stylistic level. The aim was to find out if any differences are between the two media. I focused on the occurrence of phenomena in terms of composition and individual levels of language - stylistic, syntactic, lexicological, morphological.

I solved the problem by introducing theoretical standards and practical analysis reports, which I compared the theory and performed the evaluation results.

The overall result is that the press has a higher level language than Internet. We must of course look at it from different sides. The Internet has other advantages compared to newspapers.

The main benefit is a finding that could help newspapers increase their popularity and the Internet's language level.

Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta

M. Rettigové 4, 116 39 Praha 1

Evidenční list žadatelů o nahlédnutí do listinné podoby práce

Jsem si vědom/a, že závěrečná práce je autorským dílem a že informace získané nahlédnutím do zveřejněné závěrečné práce nemohou být použity k výdělečným účelům, ani nemohou být vydávány za studijní, vědeckou nebo jinou tvůrčí činnost jiné osoby než autora.

Byl/a jsem seznámen/a se skutečností, že si mohu pořizovat výpisy, opisy nebo rozmnoženiny závěrečné práce, jsem však povinen/povinna s nimi nakládat jako s autorským dílem a zachovávat pravidla uvedená v předchozím odstavci tohoto prohlášení.

Poř. č.	Datum	Jméno a příjmení	Adresa trvalého bydliště	Podpis
1.				
2.				
3.				
4.				
5.				
6.				
7.				
8.				
9.				
10.				